

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

görüş

GÖRÜŞ, MART 1974

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Bültenidir.

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü:

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker

Yazı İşleri Müdürü: Cem Duna

Basıldığı Yer: Nurtan Matbaası - İstanbul

Adres: Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/2. Elmadağ - İstanbul.

Telefon: 46 24 12

Dernek'ten

Haberler... Gelişmeler...

Ocak ayı içinde yapılmış olan Genel Kurulun ertesinde olgunlaşan çalışma programının uygulanmasına Şubat ayı içinde girişildi. Bunlardan Üniversite Öğretim Üyeleri için tertiplenen geziler, meslek kuruluşları ve diğer hür teşebbüs kuruluşları ile temaslar, Ekonomik Danışma Kurulumuzun çalışmaları gibi çeşitli konular özellikle önemli.

Bilindiği üzere, geçen sene Basın mensuplarına uyguladığımız Türk Sanayisini tanıtma gezilerini bu sene Üniversite öğretim üyelerine ve diğer gruplara uygulamaya devam edeceğiz. Bunlardan Üniversite öğretim üyelerine tertip edilen ikinci gezi 27/28 Şubat 1974 tarihleri arasında İstanbul'da yapıldı ve geniş ilgi gördü. Özellikle 27 Şubat günü tertip edilen «Türk Hür Teşebbüsündeki Teknolojik Gelişmeler ve Sanayi Kuruluşları Arasındaki İlişkiler» konulu toplantıda, uzmanların da katkısı ile, yan sanayi - ana sanayi ilişkileri etraflıca ele alındı.

Mart ayı içinde en önemli gelişme Derneğin teşkilâtı ile ilgili. Yüklenmiş olduğu sorumlulukların giderek artması ve gerek kendi üyelerine, gerekse dış çevresine karşı gerçekleştirmesi öngörülen hizmetleri yerine getirecek elemanların tamamlanması hususunda Mart ayında önemli aşamalar olacağı inancındayız.

Dünyamızın Ekonomik Sorunları...

Ülkemiz Büyük Ölçüde Etkileniyor...

Türk Ekonomik Hukuk Araştırmaları Vakfı'nca düzenlenen seri konferanslar meyanında, 28 Ocak 1974 tarihinde, eski DPT Müsteşarlarından sayın Turgut Özal «Dünyada Yeni Gelişmeler Karşısında Türkiye'de Kalkınma Problemleri» konulu, değerli bir konuşma yapmış ve özetle aşağıdaki hususlara değinmiştir :

BÖLÜM : 1973 YILINDAKİ DÜNYADA OLAN BÜYÜK EKONOMİK DEĞİŞİKLİKLER, BUNLARIN ÖNÜMÜZDEKİ YILLARDA TAHMİN EDİLEN NETİCELERİ.

A. PETROL BUNALIMINDAN ÖNCEKİ GELİŞMELER

1973 yılı dünyada çok değişik gelişmeler arzeden bir yıl olmuştur. Bu değişiklikleri şu şekilde özetlemek mümkündür :

1. **Fiyat artışları :** Özellikle 1972 yılında sosyalist blokta görülen büyük tarım ürünleri açığı ve buna bazı gelişmekte olan ülkelerin üretim noksanlıkları da ilâve edilince dünyada başta buğday olmak üzere genellikle gıda maddeleri ve yemlerde görülmemiş seviyede fiyat artışlarıyla karşılaşmıştır..
2. **Hızlı gelişme :** Özellikle 1972 yılında ve son petrol krizi gelinceye kadar 1973 yılında ileri sanayi ülkelerinde kalkınma

hızı normal hızın üzerine çıkmış bu da talebi kamçulamış ve fiyatların artışında rol oynamıştır.

3. **Dünya para sistemindeki bunalım :** Özellikle 1960'larda Amerikan ödemeler dengesinin devamlı olarak açık vermesi en sağlam para olarak görünen dolara güveni sarsmış ve neticede 1971 ağustosunda ve 1973 başında dolar iki defa devalüe edilmiştir. Bunun yanında başta Mark olmak üzere Japon Yen'i ve İsviçre Frank'ı revalüe edilmişler, sabit kur sisteminden uzaklaşarak bazı paralar tamamıyla dalgalanmaya bırakılmış, bazıları da muayyen limitler arasında dalgalanmıştır. Para krizinin esas sebepleri OECD içinde dengesizliğe ve bunun yanında devletlerin kontrolunda olmayan ve 140-150 milyar dolar hacime vardığı tahmin edilen bir EURO dolar piyasasının mevcudiyetine bağlanmaktadır...

B. PETROL BUNALIMI ve TESİRLERİ :

1974 ve önümüzdeki yıllarda dünyada olan gelişmelere yeni petrol fiyatlarının ne gibi etkide bulunacağını incelemek doğru olacaktır. İlk bakışta bu tesir iki yönde olacaktır.

1. **Fiyatlar üzerine tesiri :** Petrol ve petrol ürünleri özellikle son on, onbeş yıl içinde çok ucuzluğu yanında, çok rahat bir kullanmadan dolayı hemen hemen her türlü sanayi ve transportasyon faaliyetinin içine tahmin edilenin ötesinde girmiştir...

...1974 yılında petrolde olan fiyat artışını zincirleme olarak aynı ölçülerde olmasa dahi diğer ham maddelere sirayet edeceği bunun sonucunda mamul fiyatlarında da önemli artışlar olacağı aşikârdır.

2. Dünya para sistemine, mali ve ekonomik güç dağılımına etkisi :

1 Ocak 1974'den itibaren yürürlüğe giren yeni petrol fiyatları, petrol üretip ihraç eden ülkelere bazı tahminlere göre 90 milyar dolar, diğer bazı tahminlere göre de 130 milyar dolar bir gelir sağlayacaktır. Bu rakamın takriben 60-90 milyar doları Arap ülkelerine gidecektir. Bu miktarın da takriben % 90'ını nüfusları toplamı 15 milyonu bulmayan bir grupta olacaktır. Bu ülkelerin 1974 sonunda rezervleri 15 milyar dolardan 50-80 milyar dolar mertebesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu rakamların ifade ettiği manâ şudur; büyük sanayi ülkeleri (OECD) ile bu ülkeler arasında büyük bir ticaret dengesizliği meydana gelecektir. Bunun yanında gene bu ülkelerle petrole veya önemli ham maddelere sahip olmayan gelişmekte olan ülkeler arasında da gene rakamları büyük olmasa dahi ciddi bir dengesizlik meydana gelecektir. Bu dengesizliklerin bir evvelki bunalımda olduğu gibi devalüasyonlar, revalüasyonlar veya ticarî avantajlar sağlama yollarıyla çözümlenmesi mümkün değildir...

Bir tanınmış finans gazetesinde belirtil-

diği gibi dünya tarihinde görmediği bir süper finansman gücüyle karşılaşmaktadır.

BÖLÜM II : DÜNYADA OLAN BU GELİŞMELERİN TÜRKİYE'YE TESİRİ

1974 yılında değişen dünya şartlarının Türkiye'ye etkisi esas itibariyle şu üç sahada olacaktır.

1. **Fiyatlar** : En uygun politika da takip edilse dahi genel fiyat artışının % 15'in altına düşmeyeceğini tahmin etmekteyim...

...Hükümet politikalarının fiyat artışları üzerinde muhtelif tesirleri olabilir. Bununla beraber bu politikalarda çok farklı alternatifler olabileceği kanaatinde değilim, İstihdama önem vermeden takip edilecek kısıtlayıcı bir para politikası ile denk bütçe alternatifi sosyal bakımdan oldukça güçtür. Bugün Avrupa ülkelerinde dahi istihdam böyle politikaların tatbikinde önemli bir engel olarak nazarı itjbaraya alınmaktadır. Kaldığı Türkiye gibi gizli işsizliği yüksek, dışarıya işçi ihracı büyük mikyasta kısıtlanmış ve hızla kalkınmak mecburiyetinde olan bir ülkede daraltıcı bir politikanın tatbikatını şahsen mümkün görmekteyim. Bunun yanında kontrolsuz bir şekilde enflasyonu körükleyen bir politika da aynı derecede mahsurludur. Herhalde mümkün alternatif ölçülü bir şekilde orta yol olacaktır...

2. **Ödemeler Dengesi** : 1973 yılı sonunda 2 milyar dolarlık bir döviz rezervine sahip olmuştur. Son üç seneyi ödemeler dengemizi ilerki

yıllarda da emniyet altına alacak tarzda kullandığımızı maalesef söylemek mümkün değildir. Hattâ bazı bakımlardan Türkiye'nin sanayi gelişmesi petrol bunlamı olmasa dahi bir darboğaza sokulmuştur. Bunu özellikle elektrik enerjisi ve genellikle altyapı sistemimizde görmek mümkündür.

1974 yılında Türkiyemiz dış ödemeler dengesi bakımından bir darboğaza girmektedir. Bunun en belli başlı sebebi petrol fiyatlarındaki çok yüksek artıştır. 1974 yılı ithalâtının ocak başında Ticaret Bakanının basın toplantısında 3 milyar 36 milyon dolar olacağı ifade edilmişti. Kanaatimizce kalkınmamızı normal bir seviyede götürmek için ithalâtımızın bu değerinde üzerinde olması icap edecektir. Bu tahminin dayandığı veriler petrol ihtilâtında değer olarak 600 milyon, petrole dayalı yarı mamul ve mamullerde 200-250 milyon dolar ve diğer ithalâta fiyat artışlarından dolayı 200 milyon dolar ve bunlara ilâveten şeker ve buğday ithalâtıdır. Bu suretle toplam ithalâtımız asgarî 3 milyar 400 milyon dolar olacaktır. Bu rakamın ifade ettiği manâ takriben 600 milyon dolar civarında bir rezerv azalışıdır. Yani işçi ve turizm gelirlerinde artma veya azalmanın olmayacağı, buna mukabil ihracat gelirlerimizde 300 milyon dolar bir artış olacağı faraziyesi ile bu ithalâtın ancak 600 milyon dolar civarında rezervden harcanması suretiyle karşılanması demektir. Bu tempoyla döviz rezervlerimiz iki buçuk üç sene içerisinde tamamiyle eriyebilir...

3. **İstihdam** : Almanya'da ekonomik gelişmenin yavaşladığı, 1974 yılının tam bir resesyon yılı olmasa bile, bir duraklama yılı olacağı anlaşılmaktadır. Bu tabiatıyla Avrupa'da istihdama menfi bir şekilde tesir edecektir. Bir an için Avrupa'dan işçilerimizin büyük gruplar halinde geri dönmeyeceğini farzetsek bile yeni işçi sevkini hiç hesaplamımıza katmamamız gerekecektir...

BÖLÜM III : 1974 YILINDA KARŞILAŞACAĞIMIZ PROBLEMLERİN ÇÖZÜMÜ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Kanaatimce en doğru hareket tarzı ne fazla fiyat artışına sebep olacak, ne de yatırımları kısacak bir para ve bütçe politikası takip etmek olmalıdır. Bu ana politikanın ışığı altında :

1. Devlete büyük yük tahmil eden büyük sübvansiyonlardan vazgeçilmeli.
2. İşçi ve memurlarımızın hayat standartları makul ölçüler içinde islâh edilmelidir.
3. İstihsalimizi maksimuma çıkarabilecek her türlü tedbiri alarak ithal etmemiz gereken ham madde ve yarı mamulleri zamanında temin etmemiz gereklidir.
4. Bir sektörün yatırım gücünü diğerini nisbî olarak güçlendirmek için kısamamalıyız, veya teşvik mekanizmamızı sadece muayyen bir sektör istikametinde kullanmamalıyız. Esas gayenin plan istikametinde yatırım yapılması olduğu daima gözönünde bulundurmalıyız.
5. Üçüncü beş yıllık planı değişen dünya şartları ve yeni veriler karşısında kısa zamanda

gözden geçirmeliyiz. İcabında «olağanüstü durum planı» hazırlamalıyız.

6. Yatırımlarda, ihracat geliştirilmesinde, devlet mekanizması kamu iktisadî teşekkülleri, özel teşebbüs bir arada millî bir tehlike karşısında yek vücut olmuş gibi hareket etmelidir...
7. Koordinasyonun önemi büyüktür, icabında ilgili daireler bir kumanda altına alınabileceği gibi, devletin özel teşebbüs ile de iştişaresinde yarar vardır.
8. Formaliteler azaltılıp, sürat artırılmalıdır.
9. Fiyat kontrollerinin gerektiği yerde, fazla ayrıntıya inmeden hızlı bir şekilde yapmalıyız
10. İşçi ve işverenler belirli bir süre «işbarışı»na gitmelidirler.
11. Banka - kredi sistemimizde faiz hadleri, Merkez Bankası reeskont hadleri, faiz subvansiyonları ve bunların kaynakları da selektif kredi uygulamasını sağlayacak şekilde yeni baştan düzenlenmelidir.
12. Projelerimizi yeniden gözden geçirmeliyiz...
13. Arap ülkeleri ile uzun vadeli petrol, gaz anlaşmaları yanında, bu ülkelerin çok büyük finansman imkânlarından en iyi bir şekilde yararlanmak için özel anlaşmalar yapmalıyız. Türk özel teşebbüsünün bu ülkeler özel teşebbüsleriyle müşterek projelere girişmesi için her türlü kolaylaştırıcı tedbirleri almalıyız...

Istanbul İmalât Sanayii

İlginç veriler....

Istanbul Sanayi Odası tarafından yeni yayınlanmış olan İstanbul İmalât Sanayii adlı çalışmada, İstanbul imalât sanayiinin 1969-1971 yıllarındaki durumu ve Türkiye imalât sanayiindeki yeri incelenmiştir. Çalışmaya göre, 1971 yılında İstanbul İmalât Sanayii, toplam imalât sanayii üretimi içinde tüketim malları kesiminin % 24.8'i, ara malları sektöründe % 45.2'si ve yatırım malları sektöründe % 99.4'ünü oluşturmuştur. Böylelikle İstanbul Sanayi toplam imalât sanayiinin ortalama % 42.1'ini oluşturmaktadır.

1971 yılında İstanbul'da imalât sanayii ile işti gal eden 3110 şirketin % 72'si şahıs şirketi, geri kalanı da sermaye şirkettir. 1969 yılına oranla sermaye şirketleri sayısının artış oranı % 14, şahıs şirketlerinin artış oranı da % 4 olmuştur. Anonim Şirketlerin payı ise 1971 yılında % 18.9 olmuştur.

İmalât sanayiindeki şirketlerin öz sermayeleri toplam 1969 yılında 14.0 milyar TL. dan 1971 yılında 21.2 milyar TL'ya çıkmıştır. Bu öz sermaye toplamı tüketim malları sektörü için % 26, ara malları sektörü için % 40 ve yatırım malları sektörü için % 33 oranında dağılmıştır.

1969 yılında 29.9 milyar TL'dan toplam üretim 1971 yılında 41.5 milyar TL'ya ulaşmıştır. 1971 yılında üretimin dağılımı ise tüketim malları sektörü için % 30, ara malları sektörü için % 38 ve yatırım malları sektörü için % 32 oranlarda olmuştur.

1971 yılında 42.8 milyon dolarlık ihracatla, İstanbul İmalât sanayii toplam imalât sanayii ihracatının % 33.2'sini oluşturmuştur.

1969 yılında İstanbul imalât sanayiine ödenen vergiler toplamı 836 milyon TL iken, 1971 yılında % 41'lik bir artışla 1.180 milyar TL. olmuştur. 1971 yılında ödenen vergilerin % 80.5'ini sermaye şirketleri, % 19.5'ini de şahıs şirketleri ödemiştir.

Ancak kitabın başında da haklı olarak belirttiği gibi İstanbul'da sanayiinin yoğunlaşması beraberinde önemli sorunlar getirmektedir. Bütün bu sorunlar, sanayiinin Anadolu'ya kayması yanında da köklü çözümler gerektirmektedir.

Bir Araştırmanın Ardından

Türkiye'de Sevk ve İdarecilere Ödenen Ücretler

Sevk ve İdare Geliştirme Merkezi 1973 yılının ikinci yarısında Türk Endüstrisinin 68 büyük kuruluşunu içine alan geniş bir Piyasa Ücret Araştırması yapmış bulunmaktadır. Sevk ve İdare hiyerarşisinin birinci ve ikinci kademelerinde bulunan yönetici pozisyonlarını kapsayan bu araştırmanın sonuçlarını ve yapılan ayrıntılı analizleri havi rapor yeni yılın hemen başında Türk İş Aleminin istifadesine sunulmuştur.

Raporda, Genel Müdür Yardımcıları, Fonksiyon (Departman) Müdürleri ve Muhtelif Şeflerin (ki raporda toplam olarak 40 adet sevk ve idaresi iş ünvanı iş tarifleri ile belirtilmektedir.) Ücretleri, yaşları, iş tecrübeleri ile ilgili analizleri ortaya koyan 120 tablo yer almaktadır.

Araştırma yapılan sanayi kolları içinde alınan örnek firmaların dağılımı aşağıda görülmektedir.

SANAYİ GRUBUNA GÖRE DAĞILIM

Sanayi Grubu	Firma Grubunun Toplamı		Grupun Toplam İstihdamı	Grupun Toplam Yönetici Say.
	Adetli	Yıllık Cirosu (Milyon TL.)		
Kimya	4	546.— TL.	2573	162
Ticaret Hizmetleri	2	482.— TL.	320	22
Çimento	2	166.— TL.	688	26
Pişmiş Kil ve Çimentodan Gereçl.	2	88.— TL.	973	33
Medeni Eşya	10	1.885.— TL.	8706	226
Basım	3	63.— TL.	472	32
Cam	4	1.453.— TL.	2637	105
Elektrik Makina ve Gereçleri	4	463.— TL.	1621	57
Diğer İmalat	2	170.— TL.	412	20
Seramik	3	276.— TL.	2769	56
Gıda	10	1.892.— TL.	6254	229
Demir Dışı Metaller	2	574.— TL.	1170	65
Dokuma ve Giyim Eşyası	8	1.394.— TL.	12973	229
Elektronik	2	155.— TL.	1520	101
Petrol Ürünleri	3	2.541.— TL.	1545	191
Karayolları Taşıtları İmalatı	6	1.837.— TL.	4609	130
Elektrik Enerjisi Sektörü	1	225.— TL.	660	46
Genel Toplam	68	14.183.600.000.— TL.	48.443	1.699

Dernekten İsteyiniz

Derneğimiz Kütüphanesine

- İstanbul Sanayi Odası'na yayınlanan «**İstanbul İmalât Sanayii 1969 - 1970 - 1971**»
- The Conference Board tarafından yayınlanmış olan «**The Consumer Affairs Department : Organization and Functions**» ve «**Financial Planning For Executive**»
- DIE tarafından yayınlanmış olan «**1968 Sektörel Küçük İmalât Sanayii Tahmini ve Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Ekonomik Hesapları 1968 - 1972**» adlı kitaplar gelmiştir.

MART 1974

Cuma	1	
C. ertesi	2	
P. ertesi	4	
Salı	5	
Çarşamba	6	
Perşembe	7	
Cuma	8	
C. ertesi	9	
P. ertesi	11	
Salı	12	
Çarşamba	13	
Perşembe	14	
Cuma	15	
C. ertesi	16	
P. ertesi	18	
Salı	19	
Çarşamba	20	
Perşembe	21	
Cuma	22	
C. ertesi	23	
P. ertesi	25	
Salı	26	
Çarşamba	27	
Perşembe	28	
Cuma	29	
C. ertesi	30	